

Torpet Nordenåker

Sammanställning av Ivar Nordenskjöld, Gävle, 8 december 1993.

Erik Mattson och hans söner föddes på torpet Nordanåker, som låg strax söder om Tierp i Uppland. Det finns fortfarande en gård där som heter Nordanåker, men den nuvarande byggnaden är inte så gammal. Gården finns utmärkt på kartor och ligger ca. två km väster om E4 i höjd med Mänkarbo.

Jan Nordenskjöld besökte 1980 Lantmäteriverket (LMV) i Gävle och lät fotografera gamla kartor över området. Där framgår att torpet i mitten av 1700-talet tillhörde gården Ullfors ägor. Några tidigare kartor med torpet utmärkt, finns inte på LMV. Kartan från omkring 1640 tar endast upp skattebelagda hemman och inga torp.

Anteckningar från "Geometrisk Delineation" 1743 av några åkerskiften uti Ullfors by av Sven Lefler säger: ¹

"Emot torpet Nordanåker kallat, som Bruks Gården allena innehafver påstod de öfrige jordägare att få sin andel derimot i dylik marck efter öre och ortyg på Bysens oskipte tilldelt att rodia och upodla. Men Herr Bokhållaren Strömbeck å Cammar Herren Wälborne Herr Carl de Geers wägnar protesterade häremot till dess någon säker under rattelse ärhållas kan, huru samma torp Bruket hemfallit emedan en gammal disput warit emellan Yfre och Ullfors byar på hwilken the- ras ägor det ligga skulle, som ännu ej skall wara aldeles afgjord, hwarföre ingen delning härut- innan företagas kunde innan härom lagl undersökt warder.

Men från och med då, förs torpet tillsammans med Ullfors 6 hemman. 7/11 1777 bestämdes enl kungl. utslag att "torpet Nordanåkerw innehafwes allena af Ullfors Bruksgården".

1921 ägs torpet av Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag. Då företogs en del ändringar i gränsdragningen mot grannarna och kartan visar tydligt hur de olika åkrarna låg. Samma bild syns än idag på den ekonomiska kartan över området. Marken ägs fortfarande av Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag.

Anteckningar från skiftet 1921. ²

Nordanåker Nr 1, ett torp som ägs av Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag, har med rätt att kvarbo bekommit alla sina ägor i följande enda skifte.

24 Råsten i rågången mot Ydre by och 236 meter norr om ändpunkten i denna rågång mot Kastebo by. Härifrån sträcker sig skillnadslinjen mellan Ullfors Nr 6 litt F andra skifte och torpet Nordanåker västerut till 25 Råsten belägen 237,5 m väster om 24 och 183 meter norr om en inom torpet belägen å kartan utmärkt stödpunkt. I denna punkt bryter skillnadslinjen mellan sist-nämnda fastigheter i nära rät vinkel söderut till 26 Råsten i rågången mot Kastebo by 15,4 m väster om brytningspunkten i denna rågång närmast Råsten 1 i den vid skiftet utstakade del av rågången mot Kastebo. Torpets hela areal utgör 6, 9710 hektar.

---

¹ och ² Anteckningarna är stavade enligt originalet.

Erik Nordenskjöld skriver i sin bok "Översten Carl Fredrik Nordenskiöld - en levnadsteckning för släkten" om torpet:

Först mot slutet av 1500-talet möter omsider bland dessa hittills okända fäder en namngiven man, hetande Mats. Denne, som säges född mellan 1555 och 1560, lär ha bott på Nordanåker vid nordligaste delen av det åkerområde som tillhörde Tierps kyrkby. Hans ättlingar äro vi och gårdsnamnet spåras ännu idag i vårt släktnamn. Enligt en uppgift skulle förste sonen till Mats varit innehavare av Nordanåker, men å andra sidan uppge vederhäftiga forskare att denne son är 1597 föddes på Nordanåker, vilket alltså då bort vara i faderns besittning.

Vad slags egendom var då Nordanåker? Det har kallats "torp", då det ej återfinns i jordeböckerna, men man kan väl tänka sig att innehavaren varit en av bönderna i Tierps by, som ägt en del av dess jord och byggt en bostad, den han givit namn efter läget "norr om åkern". Oavsett om stället varit torp eller ej, om Mats eller hans son varit första ägare – genom den låga dörren till Nordanåkers ryggåsstuga trädde en gång vår släkt ut i världen.

Släktingar har flera tillfällen varit där och letat efter spår av det ursprungliga torpet. Det enda dokumenterade besök jag känner till är två besök av Jan Nordenskjöld. Ett var 1937, då han var där med en studiekamrat och ett annat var 1985, då han tog en del bilder av det torp som stod där då, men man kan givetvis inte avgöra hur mycket eller om ens något härstammar från den tiden. 1985 fanns endast en ria kvar och idag finns ingen av dessa byggnader kvar.

En del negativ till de bilder som Jan tog finns bevarade, om någon skulle vara intresserad av kopior. Om någon av släktingarna känner till något om torpet är jag tacksam om ni delar med er till mig eller till ätterna Nordenskiölds styrelse, så att allt kan samlas på samma ställe.

Ivar Nordenskjöld